



Pisos de la carretera de Cardona

Sant Mateu de Bages

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Carretera de Cardona, núms. 4-11. Colònia de Valls de Torroella. Demarcació de Valls de Torroella
Emplaçament	Carretera de Manresa a Solsona (C-55) sortida passat el km. 50 en direcció Valls de Torroella
Alçada:	317
Coordenades:	
Latitud:	41.84771
Longitud:	1.72185
UTM Est (X):	393894
UTM Nord (Y):	4633658

Classificació

Número de fitxa	08229 - 494
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Contemporani
Segle	XX
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Una part dels blocs substancialment remodelats
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	Diversos propietaris

Fitxes associades:

[Colònia de Valls o Valls de Torroella](#)

[Galeries](#)

Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dt., 28/11/2017 - 01:00

Descripció

Conjunt de dos blocs d'habitatges per als obrers de la colònia Valls de Torroella, que van ser els primers que es van construir, entorn de 1903. Estan ubicats a peu de l'antiga carretera de Manresa a Solsona. El bloc situat al nord és el que conserva la tipologia originària. Té una llargada d'uns 30 metres, és de planta rectangular allargassada i consta de planta baixa més dos pisos. Inicialment era el doble de llarg, però fa uns anys se'n va enderrocar la part final per urbanitzar al seu lloc la plaça de Sant Josep. L'edificació es compon de cinc unitats, cadascuna de les quals segueix un esquema similar, en base a dos eixos d'obertures a la façana davantera. Normalment hi trobem un portal i balcons a un costat, mentre que a l'altre costat hi ha finestres. Però en cada unitat la distribució té lleugeres variants. Per la part posterior els pisos s'han ampliat modernament afegint-hi una annex de totxo amb algunes galeries. A les plantes baixes és on s'hi ha ubicat alguns dels serveis de la colònia. Concretament, en aquest bloc encara hi ha l'economat, gestionat des de fa molts anys per la família Lladó. Després de l'escapçament de l'edifici, la façana nord es va rematar amb un gran arc de formigó on hi ha l'accés a dependències de l'Ajuntament de Sant Mateu de Bages, que es troben a la planta baixa.

El bloc situat al sud va ser substancialment remodelat a la dècada de 1960 ja que es trobava en males condicions. El resultat és que fou reconstruït pràcticament de nou, de manera que ha perdut completament el seu aspecte originari. Aquest bloc conserva la llargada inicial, que és d'uns 60 metres. Consta de planta baixa més dos pisos. La tipologia originària era similar a l'altre bloc, però després de la remodelació ha quedat distribuït en cinc unitats que segueixen un mateix esquema de distribució, amb quatre finestres per planta a cada unitat. Per la part posterior els pisos han estat dotats de galeries. En els baixos d'aquest bloc encara hi ha el forn de pa, que funciona amb un tradicional forn de llenya. Antigament en aquest mateix local hi havia hagut l'escorxador i la primera església. Ja més recentment, es va aixecar un nou bloc de pisos a l'extrem sud d'aquest.

Observacions:

Informació facilitada per Ester Llobet Fornells

Història

En el darrer quart de segle XIX es fundà en terres del mas Palà (en terme de Navàs) una primera colònia industrial: Palà de Torroella. El promotor fou Joan Palà i Valls, propietari del mas i advocat, que residia a Barcelona. El naixement d'una nova colònia, a un quilòmetre aigua avall del Cardener, es produí arran d'unes desavinences entre Joan Palà i el seu cosí Esteve Valls; aquest fundà la nova fàbrica i colònia, coneguda com a Valls de Torroella o Palà Nou. La nova colònia estava emplaçada als dos costats del riu Cardener i, en conseqüència pertanyia a dos municipis: Sant Mateu de Bages i Navàs. Fa uns anys tot l'espai de la colònia s'unificà sota el terme de Sant Mateu. La fàbrica va començar a funcionar entre 1903 i 1904. Esteve i el seu fill Isidre formaven part de dues companyies, vinculades també amb la fàbrica de Vilafruns (Balsarenys). La nova empresa fou dirigida pel fill del fundador, Isidre Valls i Pallarols, nascut a Sallent, enginyer industrial amb experiència i polític. Primer com a societat familiar a nom particular i, des de 1916, com a Manufacturas Valls, la qual es constituí el 1918 com a societat anònima. El 1903 s'hi traslladava maquinària de Palà, a la qual s'hi afegiria l'any següent la procedent de Vilafruns. Així, la fàbrica va començar a funcionar amb 3.200 fusos i 120 telers. Una de les obres més difícils fou la construcció del salt d'aigua. També s'instal·là una turbina i un primitiu sistema d'humidificació, així com l'enllumenat elèctric. El 1907 la colònia va patir els efectes de la gran riuada del Cardener, que afectà tota la fàbrica i part dels habitatges, que s'hagueren de reconstruir. Les aigües van pujar sis metres per sobre del curs normal del riu. El 1908 es construïa el desguàs i la casa de comportes. La fàbrica es va ampliar els anys 1915-16 (la secció

de filatura) i 1931-33 (les naus centrals de filatura i teixits). A mitjan dels anys 1920 tenia 8.228 usos, 306 telers i 310 treballadors.

Els primers habitatges es construïren entorn de 1903 al costat de la carretera de Manresa a Solsona. Les obres van ser dirigides per Joan Tornamina i executades per Ramon Sumalla. El 1904 ja es disposava d'església, escoles, capellà i monges (dominiques procedents de Palà), però en una primera ubicació als baixos de les cases de la carretera. Posteriorment en aquest local hi hagué també escorxador i el forn de pa. Avui el forn continua funcionant, amb un dels tradicionals forns de llenya. Després de l'aiguat, entre 1907 i el 1912 es feu un segon bloc de pisos, anomenats les Galeries, situats a la dreta del riu i al darrera de la fàbrica. Al sud d'aquests i a peu de la carretera de Saló s'acabà l'any 1933 un bloc de quaranta pisos (els Pisos Nous). Amb aquests la colònia comptava amb 127 unitats d'habitatge. En aquests pisos els obrers no pagaven lloguer ni l'aigua i, al principi, tampoc l'electricitat. El 1921 s'aixecà el cafè i teatre, conegut també com a Casino. La següent obra important va ser el conjunt format per l'església i les escoles, al nord de les Galeries. El 7 de novembre de 1926 fou beneïda la nova església, posada sota el patronatge del Sagrat Cor. El 1933 Valls de Torroella comptava amb 550 habitants. En els anys cinquanta la fàbrica Valls va obtenir uns gran resultats econòmics i es succeïren les ampliacions de capital. El 1975 l'imperi Valls ocupava les primeres posicions del rànquing de la filatura espanyola. La societat formava part d'un gran consorci integrat per diferents empreses de tot l'estat. Al capdavant de Manufacturas Valls hi havia Isidre Valls Taberner (que en va ser gerent prop de mig segle), vinculat a un poderós clan familiar que incloïa actius com ara el Banc Popular i que més endavant el seus descendents consolidarien. Pel que fa a la fàbrica, al final de la dècada de 1960 s'ampliava la secció de filatura i el 1970 s'alçava un segon pis a la nau central per ubicar-hi la zona de preparació de teixits. La fàbrica de la colònia va fer el tancament definitiu el 1991.

Bibliografia

- BADIA MASGRAU, Josep M. (1988). "Navas", Història del Bages, Manresa, Parc Edicions Selectes, p. 168.
- BENET, Albert; DUOCATELLA, Anna M. (1988). "Sant Mateu de Bages", Història del Bages, Manresa, Parc Edicions Selectes, p. 412.
- FÀBREGA, Albert; FONS, Ramon; LLOBET, Ester (2014). Fàbriques de riu. Compendi d'història del tèxtil al mig Cardener; Ajuntament de Callús, Ajuntament de Navàs, Ajuntament de Sant Mateu de Bages; Ajuntament de Súria.

